

STEFANO ROSSO, *Il segno del tempo nella liturgia. Anno liturgico e Liturgia delle ore*, Torino 2002, 496 s.

Ks. Stefano Rosso, salezjanin, należy już do starszego pokolenia włoskich liturgistów. Studia specjalistyczne z liturgiki odbył w Papieskim Instytucie Liturgicznym św. Anzelma w Rzymie. Od wielu lat wykłada liturgikę w turyńskiej sekcji Uniwersytetu Salezjańskiego. Profesor znany jest nie tylko we Włoszech ze swoich licznych i solidnie opracowanych publikacji, lecz także ze swego zaangażowania w ruchu ekumenicznym. Ks. Rosso był kilkakrotnie w Polsce, np. ostatnio z racji XX Łądzkiego Sympozjum Liturgicznego, gdzie głosił referat, a przy okazji uczestniczył w naukowych spotkaniach studentów i wykładowców liturgiki, w UKSW i w KUL.

Po trzech latach od ukazania się cennej pozycji *Un popolo di sacerdoti* („Seminare” 17 [2001], 521-522) salezjańskie Elledici wydaje nową, obszerną książkę ks. Rosso, zatytułowaną *Il segno del tempo nella liturgia (Znak czasu w liturgii)*, z podtytułem ukazującym zawartość treściową pozycji *Anno liturgico e Liturgia delle ore (Rok liturgiczny i Liturgia godzin)*. Chociaż czytelnik (a szczególnie jeśli jest nim teolog liturgista) z pewno-

ścią zauważa, że chodzi tu jakby o dwa wielkie, oddzielne rozdziały, to po lekturze książki przyzna, że dobrze iż tematy te omawiane są razem. Mają przecież podobne teologiczne treści, dotyczą podobnej, jeśli nie tej samej drogi, i nawet posługują się analogicznymi narzędziami przy ich liturgicznej celebracji. Zgadzam się z autorem, który we wstępie do książki zaznacza, iż do rozróżnienia tych bogatych treści, ich rozpoznania, odkrycia ich wartości i sensu, potrzeba światła wiary. Wtedy rzeczywiście opracowany tu materiał może według zamysłu autora stawać się refleksją nad IV i V rozdziałem *Sacrosanctum Concilium*, poświęconymi Liturgii godzin i celebracji roku liturgicznego.

Książka oprócz dwóch części, zawiera jedenaście rozdziałów. Obie części poprzedza rozdział I, traktujący ogólnie o czasie, historii zbawienia i liturgii, przeżywanym zarówno progresywnie jak i w cyklu dnia, tygodnia i roku. Stefano Rosso, odnosząc czas do historii zbawienia, kładzie nacisk na przeplatanie się darowanego nam czasu z czasem życia sakramentalnego, które towarzyszy człowiekowi od momentu chrztu świętego, poprzez pozostałe sakramenty i ubogacające go sakramentalna, zarówno w życiu osobistym jak i wspólnotowym.

Pierwszą część książki otwiera rozdział na temat święta i liturgii. Autor ukazuje najpierw sam fenomen pierwotnego święta, jego rozwój i elementy konstytutywne, by wydobyć prawdziwy sens chrześcijańskiego świętowania. Tu punktem odniesienia jest przede wszystkim Pascha, jako jedyne liczące się święto, stojące w centrum historii świata. Stąd kolejny, trzeci rozdział poświęcony jest misterium paschalnemu. Prof. Rosso studiuje najpierw paschę w ST. Zajmuje się źródłami biblijnymi i pozabiblijnymi, bada świętowanie Paschy żydowskiej oraz różne typy jej celebracji, by wykazać, jak pascha stała zawsze w centrum liturgicznego życia Izraela. Dopiero wtedy autor przedstawia Paschę w NT. Rozpoczyna od ostatniej wieczerzy osadzonej w kontekście *triduum* śmierci i zmartwychwstania Pana. Wskazuje na biblijne świadectwa paschalnego wydarzenia, które umieszcza Paschę w centrum chrześcijańskiego życia. Rozdział 4 poświęcony jest niedzieli. Jest to materiał tradycyjnie opracowany, uwzględniający także ostatnie dokumenty na temat niedzieli, jak encyklikę *Dies Domini* Jana Pawła II. Jak można przewidzieć, w kolejnych rozdziałach ks. Rosso zajmuje się poszczególnymi okresami roku liturgicznego. W rozdziale 5 warto zwrócić uwagę na tę część, w której autor omawia cykle czytań w okresie zwykłym. Systematycznie ale bez nowości zostały ukazane dwa kolejne okresy: paschalny wraz z uświęconym czasem przygotowania wielkim postem, oraz Narodzenia Pańskiego i Objawienia Pańskiego, wraz z poprzedzającym je adwentem. W porównaniu z innymi opracowaniami, bogatszy jest w tej

pozycji rozdział 8, poświęcony Maryi i świętym. Autor sięga bowiem najpierw aż do początków i rozwoju kultu świętych w Kościele w pierwszym tysiącleciu i do oddawanej w tym czasie czci Matce Chrystusa. Później studiuje to samo aż do czasu reformy *Vaticanum II*. Dalej autor ujmuje w swoim studium kult Matki Bożej i świętych w czasie posoborowym, uwzględniając również kult nowych świętych i błogosławionych.

Podczas, gdy pierwsza część książki obejmuje prawie 380 stron, część druga, dotycząca Liturgii godzin zamyka się w 100 stronicach. Podobnie jak poprzednio autor zamieszcza również przed tą częścią ogólną bibliografię przedmiotu. Rozpoczyna studium Liturgii godzin od źródeł biblijnych i historycznego ich ukonstytuowania, ukazując dwa znaczące etapy jej reformy. Rozpoczyna od średniowiecza, badając także inne podejmowane próby reformy, aż do Soboru Watykańskiego II. Dziesiąty rozdział książki dedykowany jest reformie soborowej Liturgii godzin. Profesor najpierw przedstawia zasadnicze założenia Konstytucji o liturgii świętej dotyczące Liturgii godzin, a następnie akcentuje teologiczne wymiary tej modlitwy. W ostatnim rozdziale Stefano Rosso omawia Liturgię godzin według jej elementów strukturalnych.

Omawiana książka jest dobrze opracowanym podręcznikiem na temat roku liturgicznego i Liturgii godzin. Autor pomaga korzystającym z tego materiału zauważyć, jak celebacje roku liturgicznego i modlitwa Liturgii godzin włączają chrześcijanina w tajemnicę Chrystusa nie tylko podczas wielkich uroczystości, niedziel i świąt, ale podczas całego roku liturgicznego. Książka zainteresuje z pewnością teologów i duszpasterzy. Jest doskonałym materiałem dla studentów liturgiki. Opracowany w książce materiał pozwala dostrzec, że Kościół ma dobrze uporządkowaną doktrynę na temat roku liturgicznego, Liturgii godzin, chociaż z celebrecjami nabożeństw i praktyką Liturgii godzin w Kościele może być nieco gorzej.

Warszawa

KS. ADAM DURAK SDB